

Bijlage 5: JURIDISCH STAPPENPLAN FUSIE

1. Juridische vormgeving van fusies

Indien twee of meer verenigingen besluiten samen te gaan, zijn er juridisch gezien in hoofdlijnen twee mogelijkheden, te weten:

- de juridische fusie;
- de praktische fusie.

De praktische fusie wordt ook wel feitelijke fusie, niet-juridische fusie, bedrijfsfusie, vermogensrechtelijke fusie of activa/passiva-transactie genoemd.

De procedure van de juridische fusie is in de wet geregeld. In de artikelen 308 tot en met 323 van boek 2 van Burgerlijk Wetboek wordt uitgebreid beschreven aan welke voorwaarden de juridische fusie moet voldoen. De praktische fusie is daarentegen niet op een dergelijke systematische wijze in de wet geregeld.

Voor zowel de praktische als de juridische fusie geldt dat kan worden samengegaan in één van de bestaande verenigingen. Het is ook mogelijk dat de fuserende verenigingen verder gaan in een nieuw opgerichte vereniging.

Procedureel bestaat er geen onderscheid tussen een fusie van twee verenigingen en een fusie waarbij meer dan twee partijen betrokken zijn.

Alvorens uitgebreid wordt ingegaan op de praktische en juridische fusie, wordt een aantal factoren dat een rol speelt bij het fusieproces nader toegelicht.

2. Statuten

De statuten van een vereniging zijn min of meer de grondwet van een vereniging. Wanneer besluitvorming in strijd is met de statutaire regels, kan dit gevolgen hebben voor de geldigheid van de besluiten. Het is daarom van belang in het geval van fusie vroegtijdig de statuten van de betrokken verenigingen te raadplegen en na te gaan welke bepalingen op enig moment in het fusieproces van belang zijn. Hierbij kan gedacht worden aan de bepalingen aangaande het bijeenroepen en de besluitvorming van de algemene vergadering en de bevoegdheid van de (individuele) bestuurders. Naast deze algemene bepalingen, kunnen de statuten ook specifieke fusiebepalingen bevatten.

3. Duur van een fusietraject

Het is niet mogelijk vooraf exact aan te geven hoeveel tijd een fusieproces in beslag neemt. Iedere fusie is immers anders. Het zijn de specifieke omstandigheden en clubgebonden factoren die uiteindelijk bepalen hoe lang het duurt voordat de fuserende verenigingen als één vereniging verder kunnen. Voorbeelden van deze omstandigheden en factoren zijn onder meer: hoeveel verenigingen zijn betrokken bij de fusie, hoe goed kennen de verenigingen elkaar, hoe liggen de sentimenten bij de verenigingen, moeten er veel onderhandelingen met betrokken gemeente(n) gevoerd worden, is er een accommodatie waarop de fusievereniging direct kan gaan spelen of zijn er veel obstakels op het juridisch gebied.

Het moge duidelijk zijn dat een grondige analyse van de concrete situatie noodzakelijk is, alvorens te kunnen bepalen hoelang het fuseren zal gaan duren.

Op het juridisch vlak dient in ieder geval rekening te worden gehouden met:

- de wettelijke bepalingen
- de statutaire bepalingen

De uitvoering van wettelijke bepalingen vergt tijd en, daaruit volgend, planning. Met name bij de juridische fusie is de wettelijke regeling doorspekt met verplichtingen en daaraan gekoppeld termijnen. Tussen het eerste moment (het neerleggen van het fusievoorstel) en het laatste (het passeren van de akte bij de notaris) mag echter maximaal zes maanden zitten.

Ook het wettelijk correct tot stand brengen van een praktische fusie neemt tijd in beslag. Doordat in de wet een specifieke procedure met betrekking tot de praktische fusie ontbreekt, kan niet in één oogopslag worden gezien hoeveel tijd er wettelijk gezien gemoeid is met een praktische fusie. Bij een praktische fusie zal eerst op een rij moeten worden gezet welke juridische handelingen er verricht dienen te worden. Vervolgens zal voor elk van die handelingen moeten worden bezien of de wet daaraan termijnen stelt.

De statuten van een vereniging zijn van invloed op de duur van het fusieproces, omdat daarin is bepaald voor welke beslissingen de algemene ledenvergadering bijeen dient te worden geroepen en welke termijnen daarbij in acht dienen te worden genomen.

De wettelijke en de statutaire procedures zijn niet los te koppelen. Sommige wettelijke bepalingen leiden bijvoorbeeld tot het bijeenroepen van een algemene vergadering en, omgekeerd, soms kan pas aan een wettelijke bepaling worden voldaan als daarvoor toestemming is verleend door de algemene vergadering.

Het is van groot belang vroegtijdig op een rij te zetten welke handelingen dienen te worden verricht en te bepalen hoeveel tijd daarmee gemoeid is. Hiervoor is een drietal redenen aan te voeren:

1. De onderlinge samenhang en afhankelijkheid van de werkzaamheden en handelingen worden inzichtelijk gemaakt.
2. Er kan rekening worden gehouden met alle termijnen die door de wet en / of de statuten worden gesteld. Het niet in acht nemen van de regels kan immers leiden tot ongeldigheid van de beslissingen en / of handelingen.
3. Uit het tijdspad volgt op welk moment de fusievereniging tot stand komt, waardoor ook duidelijk wordt op welk moment de fusievereniging aan de competities deel kan gaan nemen.

4. Praktische fusie

Het samengaan door middel van een zogenaamde praktische fusie houdt kort gezegd in dat de middelen van één of meer verenigingen worden overgedragen aan een vereniging die zal blijven voortbestaan, dan wel een nieuwe vereniging die daartoe speciaal wordt opgericht.

Uit de aard van de praktische fusie volgt dat niet per definitie sprake hoeft te zijn van een samengaan van twee of meer verenigingen met rechtspersoonlijkheid. Het is ook mogelijk dat een vereniging en een afdeling van een andere vereniging samengaan.

4.1. Overdracht van het vermogen

Zoals reeds opgemerkt is voor de praktische fusie in de wet geen speciale procedure voorgeschreven. Dit heeft tot gevolg dat de overdracht van het vermogen van de 'oude' verenigingen niet in één handeling en als geheel kan geschieden. Elk vermogensbestanddeel zal moeten worden overgedragen op de voor dat bestanddeel wettelijk voorgeschreven wijze.

4.1.1. Registergoederen

Voor de overdracht van registergoederen (waarmee o.a. wordt bedoeld onroerende zaken zoals club- en kleedgebouwen) geldt dat dit door middel van een notariële akte zal moeten geschieden. De betrokkenheid van een notaris is hierbij dus onontbeerlijk. Veelal is in statuten bepaald dat het bestuur de specifieke toestemming van de algemene vergadering nodig heeft om de onroerende zaken over te dragen. Alvorens in het kader van de fusie te kunnen overgaan tot de overdracht, zal deze toestemming dus moeten zijn verkregen.

4.1.2. Duurovereenkomsten

Ook duurovereenkomsten gaan niet automatisch mee over. Voorbeelden van duurovereenkomsten zijn arbeidsovereenkomsten met trainers en/of ander personeel, huurovereenkomsten, sponsorovereenkomsten en verzekeringen. Deze duurovereenkomsten zullen allen afzonderlijk moeten worden overgedragen en met medewerking van de contractspartij.

Het is goed denkbaar dat bij een fusie niet alle contracten van de 'oude' verenigingen kunnen worden overgenomen door de fusievereniging. Te denken valt hierbij aan de overeenkomsten met trainers of leveranciers. In dit geval zal overeenstemming moeten worden bereikt met de contractspartij over tussentijdse beëindiging. Tussentijdse beëindiging kan ertoe leiden dat de partij die tussentijds wil beëindigen (de fuserende vereniging) een schadevergoeding aan de wederpartij moet betalen.

4.1.3. Lidmaatschap

Bij een praktische fusie gaat het lidmaatschap van de leden van de 'oude' vereniging(en) niet automatisch over naar de fusievereniging. Dit betekent dat er een handeling nodig is om leden van de 'oude' vereniging(en) lid te maken van de fusievereniging. De leden die wensen mee te gaan naar de fusievereniging, kunnen in beginsel bij bestuursbesluit van het bestuur van de fusievereniging toegelaten worden tot de fusievereniging. In sommige statuten is bepaald dat niet het bestuur, maar een ander orgaan (bijvoorbeeld een commissie) met de toelating tot het lidmaatschap is belast. In dat geval zal een besluit van het aangewezen orgaan nodig zijn.

In het algemeen geldt dat fusie bij wet is aangemerkt als reden om het lidmaatschap van een vereniging op te zeggen. Dit houdt in dat een lid dat zich niet met een fusie kan verenigen, binnen één maand vanaf het moment dat het besluit tot fusie aan hem is medegedeeld, zijn lidmaatschap van de 'oude' vereniging met onmiddellijke ingang kan opzeggen.

4.2. Ontbinding en vereffening

Indien als gevolg van de praktische fusie 'oude' verenigingen hun gehele vermogen overdragen en het de bedoeling is dat deze verenigingen ophouden te bestaan, zal er sprake zijn van ontbinding van de betreffende verenigingen.

De ontbinding van een vereniging in het kader van een fusie, geschiedt ingevolge de wet door de algemene vergadering en volgens de regels die daaromtrent zijn neergelegd in de statuten van de vereniging.

Door het besluit tot ontbinding door de algemene vergadering komt niet direct een einde aan het bestaan van de vereniging. De vereniging blijft voortbestaan voor de tijd die nodig is om te komen tot vereffening van haar vermogen. Gedurende die periode dient de vereniging aan haar naam 'in liquidatie' toe te voegen.

De vereffening van het vermogen geschiedt door vereffenaars. Doorgaans worden deze functies vervuld door de bestuursleden. De vereffenaar dient als zodanig ingeschreven te worden in het verenigingenregister. Tevens dient te worden ingeschreven dat de vereniging in liquidatie is. De taak van de vereffenaars is om de bezittingen, vorderingen en schulden van de vereniging in kaart te brengen om vervolgens een rekening en verantwoording op te stellen en, indien er aan-leiding toe is, een plan van de verdeling te formuleren. Rekening en verantwoording alsmede het eventuele plan van verdeling dienen bij het verenigingenregister te worden gedeponereerd. Dit wil zeggen de genoemde stukken ter inzage moeten worden gelegd bij de Kamer van Koophandel, waarbij de vereniging is ingeschreven. De stukken moeten tevens ter inzage worden gelegd 'ten kantore' van de betrokken vereniging(en).

Daarnaast dient door middel van een advertentie in een nieuwsblad kennis te worden gegeven van het bestaan van voornoemde stukken en de plaats waar ze ter inzage liggen. Dit alles is ter bescherming van de belangen van schuldeisers en leden van de vereniging. Doordat de stukken zowel bij de Kamer van Koophandel als bij de vereniging ter inzage liggen, kunnen zij kennis nemen van de inhoud.

Wanneer zij daartoe aanleiding zien, kunnen belanghebbenden 'in verzet' komen, met andere woorden protest aantekenen, tegen de rekening en verantwoording of het plan van verdeling. Dit gebeurt door het indienen van een verzoekschrift bij de betreffende rechtbank en dient binnen twee maanden te geschieden.

Blijkt de vereniging uiteindelijk meer lasten dan baten te hebben, dan is de vereffenaar gehouden het faillissement aan te vragen. Wordt dit verzuimd, dan kan de vereffenaar door de schuldeisers persoonlijk aansprakelijk gesteld worden.

De vereffening eindigt wanneer er geen baten meer aanwezig zijn. De vereniging heeft daarmee definitief opgehouden te bestaan.

Belangrijk is voorts nog wel dat de financiële administratie en overige relevante correspondentie van de ontbonden verenigingen op grond van de wet minimaal 10 jaar bewaard moeten worden. Hierbij geldt dat de termijn van 10 jaar aanvangt op het moment van de beëindiging van de vereffening. Voor de volledigheid zij vermeld dat niet in elk geval een praktische fusie leidt tot ontbinding en vereffening van de oude verenigingen). Het kan zijn dat de vereniging blijft bestaan met een ander doel en/of ten behoeve van de uitoefening van bijvoorbeeld een andere sport.

5. Juridische fusie

Kenmerkend voor een juridische fusie is dat de fuserende verenigingen met al hun rechten en plichten, bezittingen en schulden door het volgen van de procedure zoals in de wet is omschreven, uiteindelijk automatisch ('van rechtswege') in de fusievereniging opgaan.

In de wet is bepaald dat "rechtspersonen kunnen fuseren met rechtspersonen die de zelfde rechtsvorm hebben". Dit betekent dat verenigingen met volledige rechtsbevoegdheid alleen maar een juridische fusie kunnen aangaan, wanneer de fusiegenoot ook een vereniging met volledige rechtsbevoegdheid is. Een vereniging kan dus niet een juridische fusie aangaan met een stichting of met een afdeling zonder rechtspersoonlijkheid van een (omni- of personeels)vereniging. Een stichting heeft immers een andere rechtsvorm en de afdeling mist rechtspersoonlijkheid.

Bij de juridische fusie worden verenigingen die opgaan in de fusievereniging, de 'verdwijnde verenigingen' genoemd. De fusievereniging wordt als 'verkrijgende vereniging' aangeduid.

5.1. Vermogensoverdracht

Zoals reeds is vermeld, is het resultaat van de juridische fusie dat alle rechten, plichten, bezittingen en schulden van rechtswege over gaan naar de verkrijgende vereniging; het gehele vermogen van de verdwijnde verenigingen). Dit geldt dus ook voor de registergoederen, de duurovereenkomsten en het lidmaatschap van de leden van de verdwijnde vereniging(en).

Ten aanzien van de duurovereenkomsten blijft overigens gelden dat als gevolg van de fusie in sommige gevallen overeenkomsten moeten worden beëindigd met eventueel een schadevergoedingsplicht tot gevolg. Met betrekking tot de automatische overgang van het lidmaatschap valt op te merken dat ook bij de juridische fusie geldt dat het besluit tot fusie, reden kan zijn voor het met onmiddellijke ingang opzeggen van het lidmaatschap door een lid.

5.2. Ontbinding en vereffening

De juridische fusie leidt er per definitie toe dat de verdwijnde verenigingen ophouden te bestaan. Ontbinding behoeft dus niet apart plaats te vinden. De ontbinding van de fuserende vereniging ligt als het ware opgesloten in het proces van de juridische fusie.

Het moge duidelijk zijn dat het gevolg hiervan is dat er bij een juridische fusie ook geen sprake is van vereffening.

Het voorgaande leidt er overigens toe dat wanneer bij een fusie een onderdeel van een vereniging niet wenst op te gaan in de fusievereniging, maar achter wil blijven (bijvoorbeeld een afdeling die een andere sport bedrijft), niet kan worden gekozen voor een juridische fusie. De juridische fusie leidt immers tot totale overdracht van het vermogen en per definitie tot het einde van het bestaan van de fuserende vereniging .

5.3. Procedure juridische fusie

De besturen van de te fuseren verenigingen stellen gezamenlijk een voorstel tot fusie op. Dit voorstel vermeldt ten minste:

- de rechtsvorm, de naam en plaats van inschrijving ('de zetel') van de fuserende verenigingen;
- de statuten van de verdwijnde vereniging(en) alsmede die van de verkrijgende vereniging en eventueel de akte van oprichting (als de verenigingen samengaan in een nieuwe vereniging);
- de samenstelling van het bestuur van de fusievereniging;
- voor elk van de verdwijnde verenigingen het tijdstip met ingang waarvan de financiële gegevens zullen worden verantwoord in de jaarrekening van de verkrijgende vereniging;
- de voorgenomen maatregelen in verband met de overgang van het lidmaatschap van de verdwijnde verenigingen);
- de voornemens omtrent de voortzetting of beëindiging van werkzaamheden;
- wie in voorkomend geval het besluit tot fusie moet goedkeuren.

Het voorstel tot fusie dient te worden ondertekend door de alle bestuurders van de te fuseren verenigingen. Wanneer de handtekening van één of meer van de bestuurders ontbreekt dan dient daarvan onder opgave van reden melding van gemaakt te worden. Het ontbreken van een handtekening kan bijvoorbeeld het gevolg zijn van de afwezigheid van een bestuurder, maar ook voortkomen uit het feit dat een bestuurder zich niet kan vinden in de voorgenomen fusie. Dit wordt als zodanig ook gemeld.

In een schriftelijke toelichting geeft elk van de besturen van de te fuseren verenigingen de redenen voor de fusie met een uiteenzetting over de verwachte gevolgen voor de werkzaamheden en een toelichting uit juridisch, economisch en sociaal oogpunt. Doorgaans zijn de uiteenzetting en toelichting bij fusies van gewone (voetbal)verenigingen beperkt. De verwachte gevolgen voor de werkzaamheden zullen meestal zijn dat wordt verwacht na de fusie beter invulling kan worden gegeven aan de doelstelling van de vereniging. De juridische toelichting bestaat uit de verklaring van de juridische structuur van de verkrijgende vereniging en een motivering van de keuze voor de juridische fusie in plaats van de praktische.

In de economische paragraaf wordt veelal aangegeven dat wordt verwacht dat een grotere eenheid meer draagkracht heeft. De sociale component richt zich op de gevolgen van de fusie voor de werknemers (bijvoorbeeld trainers) van de vereniging.

De te fuseren verenigingen leggen eik in het verenigingenregister waar de vereniging is ingeschreven en te eigene kantore, het voorstel tot fusie neer.

In een landelijk verspreid dagblad dient de fusie te worden aangekondigd. Hierbij moet tevens worden vermeld waar het fusievoorstel ter inzage ligt.

Tot één maand nadat alle te fuseren verenigingen de nederlegging van het voorstel hebben aangekondigd, kan iedere schuldeiser door een verzoekschrift in verzet komen. Na genoemde termijn van één maand wordt door de verenigingen een zogenaamde 'non-verzet'-verklaring opgevraagd, indien er geen schuldeiser een verzoekschrift heeft ingediend.

De algemene vergaderingen van de fuserende verenigingen nemen het besluit tot fusie. Het besluit mag niet afwijken van het voorstel tot fusie. Wanneer één van de algemene vergaderingen het fusievoorstel wenst te wijzigen, dan dient de hele procedure opnieuw te worden gestart. Het besluit tot fusie kan pas één maand na aankondiging worden genomen. Een besluit tot fusie wordt op dezelfde wijze genomen als een besluit tot wijziging van de statuten.

De fusie geschiedt bij notariële akte en wordt van kracht met ingang van de dag na die waarop de akte is verleden. De akte moet worden verleden binnen zes maanden na de aankondiging van nederlegging. Wanneer de verenigingen hierin om welke reden dan ook niet slagen, zal de procedure opnieuw moeten worden gestart.

Indien door de fusie registergoederen overgaan, moet de fusie binnen één maand na het tekenen van de akte worden opgegeven aan de bewaarder van de openbare registers, zijnde de Kamer van Koophandel waaronder de fusievereniging ressorteert.

6. Fiscale consequenties van fusie

Belangrijk zijn de fiscale aspecten die aan een fusie zijn verbonden. Hierbij moet onder meer gedacht worden aan overdrachtsbelasting indien registergoederen worden overgedragen en eventueel schenkingsrecht. Het is mogelijk om bij de Inspecteur der Registratie en Successie een verzoek om vrijstelling in te dienen voor beide belastingen.

Teneinde voor dergelijke vrijstellingen in aanmerking te komen dient aan enige voorwaarden te worden voldaan. De fuserende verenigingen dienen:

- beide rechtspersonen te zijn met volledige rechtsbevoegdheid;
- niet aan vennootschapsbelasting onderworpen te zijn (of daarvan vrijgesteld te zijn);
- tenminste 25 leden te tellen.

Wanneer er sprake is van een samengaan van een vereniging met volledige rechtspersoonlijkheid en een afdeling van een rechtspersoon kan de situatie anders liggen. Afdelingen van bijvoorbeeld on- of personeelsverenigingen hebben veelal geen eigen rechtspersoonlijkheid. In beginsel voldoet men hierdoor niet aan de criteria voor vrijstelling. Er bestaat echter de mogelijkheid dat toch vrijstelling wordt verleend. Een verzoek daartoe dient dan echter niet bij de Inspecteur der Registratie en Successie te worden ingediend, maar rechtstreeks te worden gericht aan het betreffende ministerie. Gelet op het bovenstaande is het raadzaam in geval van fusie vroegtijdig informatie in te winnen bij een terzake deskundig belastingadviseur.

7. Deskundige begeleiding

Het fusietraject is zowel bij de praktische als bij de juridische fusie ingewikkeld. Verenigingen die een fusie overwegen doen er dan ook verstandig aan in een vroeg stadium deskundigen (notaris, advocaat, registeraccountant en/of belastingexpert) te raadplegen.

Ook uw eigen provinciale sportraad kan uw vereniging adviseren en eventueel begeleiden tijdens de voorbereiding en uitvoering van het fusieproces.

Tekst is in aangepaste vorm overgenomen van een notitie, samengesteld in opdracht van de KNVB.